

บ้านนาอีสาน

หัวใจรักธรรมชาติ นำสู่ความพอเพียง

พระศรีวสุนธรา หรือที่เรียกขานกันในนาม “พระแม่ธรณี” เป็นที่เคารพนับถือว่าเป็นเทพแห่งพื้นแผ่นดิน มีปรากฏในตำนานทั้งศาสนาพราหมณ์ ฮินดู และพุทธ โดยเชื่อว่าแผ่นดินเป็นจุดก่อเกิดสรรพสิ่งทั้งปวงในโลก จึงเปรียบเสมือน “มารดา” ผู้หล่อเลี้ยงโลก และยกย่องเป็นเทพผู้ค้ำจุนโลก เป็นสัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์

พ่อเลี่ยม บุตรจันทา เกษตรกรต้นแบบของความพอเพียง แห่งบ้านนาอีสาน ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนมชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้ยึดเอาความศรัทธาที่มีต่อธรรมชาติ โดยเฉพาะพระแม่ธรณีมาปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตัวเองด้วยจิตใจที่ดีงาม ไม่อยากใช้ชีวิตทำร้ายแม่พระธรณีทำให้ชาวไร่ผู้เคยทำไร่ใช้สารเคมี เปลี่ยนมาเป็นการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปลูกต้นไม้ไม้บรื้อย ไม้หมิ่นต้นลงบนที่ดินของตัวเอง เท่านั้นยังไม่พอ ยังเผื่อแผ่ความรู้ของตัวเองให้เพื่อนบ้าน รวมถึงผู้ที่สนใจไปในวงกว้าง

พ่อเลี่ยมบอกว่าคุณธรรมความดี ความพอเพียง เกิดขึ้นเมื่อจิตเราคิดจะให้

โดยเฉพาะการให้กับแผ่นดิน “ไม่เคยคิดมาก่อนว่าการทำความดีกับพระแม่ธรณีจะทำให้ชีวิตดีขึ้น แรกๆ ที่ทำเกษตรแบบพอเพียง แบบไม่ทำร้ายธรรมชาติ ก็คิดไม่ออกว่าจะนำเงินที่ไหนมาใช้หนี้ แต่พอทำจริงๆ แล้ว เงินก็มาเอง หนี้ที่เคยเป็นก็ปลดได้ แถมยังทำให้ชีวิตครอบครัวมีความสุข สังคมที่เราอยู่มีความสุขไปด้วย”

อดีต...บทเรียนแห่งความผิดพลาด

พ่อเลี่ยมและภรรยาเป็นชาวบุรีรัมย์ ที่จำเป็นต้องขายที่ดินมรดกของพ่อแม่ เพื่อมาตั้งหลักใหม่ที่ฉะเชิงเทราในปี 2530 เพราะพ่อเลี่ยมใช้ชีวิตผิดพลาดทั้งกินเหล้า เล่นหวย เล่นโป

หลังขายที่ได้แล้วก็มีเงินติดตัวมา 1 แสนบาท จึงซื้อที่ดินที่บ้านนาอีสานจำนวน 50 ไร่ ราว 8 หมื่นบาท ส่วนเงินที่เหลือก็ใช้ตั้งตัวทำอะไรชั่วคราว ไร่ถั่วเหลือง แต่ทำได้ราว 8-9 ปี ปัญหาเดิมก็เกิดอีก เป็นหนี้เป็นสินจากการทำไร่ ทั้งจ้างคนงาน จ้างรถแทรกเตอร์ รายได้ไม่พอรายจ่าย ด้วยความเครียด พ่อเลี่ยมก็หันไปหาเหล้ายาเหมือนเดิม ทำให้ทะเลาะกับภรรยาทุกวัน ที่สุดภรรยาทนไม่ไหว เลยยื่นข้อเสนอว่ามี 2 ทางให้เลือก คือเลือกภรรยาและลูก หรือจะเลือกเหล้า พ่อเลี่ยมเห็นว่าถ้าเลือกเหล้า ชีวิตตัวเองพังสลายแน่ๆ จึงตัดสินใจเลิกเหล้าอย่างเด็ดขาด และหันสู่ชีวิตวิถีใหม่ ด้วยพ่อเลี่ยมเป็นคนรักการเรียนรู้ แม้จะจบป.4 แต่ความคิดความอ่านนั้นก้าวหน้ากว่าคนอื่น ๆ ประกอบกับได้มีโอกาสไปอบรมหาความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับ**ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม** ปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน ผู้บุกเบิกการทำสวนวนเกษตรที่จังหวัดฉะเชิงเทรา จากการไปอบรมครั้งนั้น คำพูดหนึ่งของผู้ใหญ่วิบูลย์ที่ว่า “เกษตรกรไม่รู้จักตัวเอง” ทำทลายความคิดของพ่อเลี่ยมเป็นอย่างมาก

พ่อเลี่ยมกลับมาขบคิด พร้อมกับนำ การทำบัญชีครัวเรือนมาใช้กับครอบครัวอย่างจริงจัง ทำให้เห็นว่าเงินส่วนใหญ่ในแต่ละปี

หมดไปกับเหล้าถึงหลักหมื่น ส่วนภรรยาก็หมดเงินไปกับพืชผักสวนครัวที่สามารถปลูกเองได้ พ่อเลี่ยมจึงตระหนักได้ว่า ความไม่รู้จักตัวเองที่ผู้ใหญ่วิบูลย์พูดคืออะไร ประกอบกับได้ไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนผู้นำของพลตรีจำลอง ศรีเมือง จึงทำให้เกิดกำลังใจในการมุ่งสู่เส้นทางแห่งกิจกรรมธรรมชาติ ดังนั้นราวปี 2540 พ่อเลี่ยมจึงเริ่มเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตครั้งใหญ่

จากพื้นที่ 50 ไร่ พ่อเลี่ยมก็แบ่งที่ดินให้น้องๆ จนเหลือที่ดินทำกินของตัวเอง 13 ไร่ ตั้งใจจะไม่ปลูกพืชเพื่อขายอีกต่อไป แต่จะปลูกเพื่อกินแบบวนเกษตร คือ ทำการเกษตรเพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม โดยแบ่งการใช้พื้นที่ตามภูมิทัศน์ คือที่ดอนปลูกผัก ที่ลุ่มทำนาข้าว พร้อมขุดบ่อเลี้ยงปลา ที่เหลือก็ปลูกเป็นสวนป่า ปลูกต้นไม้หลายพันธุ์ผสมกันไป ให้เติบโตอย่างเป็นธรรมชาติ รวมถึงเลิกใช้ปุ๋ยเคมี เลิกใช้ยาฆ่าแมลงที่ทำลายดิน

ราคาผลผลิตจะขึ้นหรือจะลง พ่อเลี่ยมก็ไม่ต้องทุกข์ใจอีกต่อไป เพราะถึงอย่างไรตัวเองและครอบครัวไม่มีวันอดตาย มีอาหารกิน 3 มื้ออย่างแน่นอน พ่อเลี่ยมพบว่าเกษตรแบบผสมผสานทำให้ครอบครัวมีความสุขอีกครั้ง พ่อแม่ลูกได้มาถอนหญ้า พรวนดิน รดน้ำต้นไม้ด้วยกัน สุขุขที่เกิดขึ้นทำให้พ่อเลี่ยมตั้งชื่อสวนของตนเองว่า

“ออนซอน” ใครไปใครมาก็ชื่นชม ประทับใจสมชื่อ

ที่จริง ตอนทำเกษตรแบบวนเกษตรแรกๆ หนี้ของพ่อเลี่ยมยังไม่ได้หมดไป ต้องเข้าโครงการพักชำระหนี้ของ ธกส.พร้อมกันเป็นเกษตรกรต้นแบบที่คอยให้ความรู้กับเกษตรกรคนอื่นๆ แต่เพียง 3 ปีหลังจากนั้นหนี้สินที่มีนับแสนก็ค่อยๆ หมดไป ทั้งนี้จากการไม่สร้างหนี้เพิ่ม การลดรายจ่าย รวมถึงรายได้ที่มาจากการทำการเกษตร

“คนคิดว่าทำเกษตรพอเพียง แสดงว่าต้องจน ต้องไม่มีเงินใช้หนี้ แต่ถ้าลองทำจริงจะรู้ว่า เราไม่ต้องหมดเงินกับสารเคมี กับการจ้างคน ผมปลูกข้าว ชายข้าว 5 ไร่ ได้เงินปีละแสนกว่าบาท เพราะทำเป็นข้าวกล้องอกขายข้าวเปลือก 10 กิโล ทำเป็นข้าวกล้องอกได้ 8 กิโล กิโลละ 60 บาท โรงสีผมก็ทำเอง เป็นโรงสีมือหมุนที่ประกอบเอง”

สิ่งสำคัญของการทำเกษตรพอเพียงของพ่อเลี่ยมคือการพึ่งตนเองใน 5 อย่างคือ 1.ไม่ต้องซื้อข้าวกิน 2.มีกับข้าวพร้อมทั้งผักปลา 3.ของใช้ในบ้านทั้งแชมพู สบู่ น้ำยาล้างจานทำใช้เองได้ 4.มียาใช้จากพืชสมุนไพรที่ปลูกไว้ หนักหนาจริงๆ จึงจะพึ่งยาโรงพยาบาล 5.ไม่ต้องซื้อปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง

เพราะทำปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง ทั้งหมดนี้พ่อเลี่ยมบอกว่า ทำให้เรารู้สึกอิสระ ไม่เป็นทาสของเงินอีกต่อไป

ความรู้บันทึกันได้ ด้วย “การทำไม้ทวนให้ทำ”

เมื่อสิ่งที่ทำสามารถเป็นต้นแบบให้คนอื่นได้ พ่อเลี่ยมจึงกระจายความรู้ด้วยการเป็นวิทยากร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเวทีต่างๆ นำความรู้จากการได้ไปศึกษาดูงานที่เกาหลีใต้ และที่ภูฏานมาประยุกต์ใช้กับประเทศไทย มีการใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในรูปแบบของกลุ่ม ออมทรัพย์ ธนาคารข้าว เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าป่าชุมชน โดยที่นี้ประสบความสำเร็จในการทำป่าชุมชนจนได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว เมื่อมีการรวมกลุ่มพ่อเลี่ยมก็ได้อธิบายและนำความรู้ด้านเกษตรพอเพียงกับชาวบ้านไปด้วย

รวมถึงช่วยกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนรอบข้าง โดยพื้นที่ 13 ไร่ของพ่อเลี่ยมเป็นเหมือนโชว์รูมให้ผู้มาเยือนได้เห็นว่ามีเศรษฐกิจพอเพียงต้องทำอะไรแล้ว บางคนก็อยากได้พืชพันธุ์ไปปลูกที่บ้าน ทำให้มีการรวมกลุ่มของเกษตรกรในพื้นที่ใกล้เคียงเพาะต้นไม้ไว้ขายผู้มาเยือนในลักษณะ “ร่วมกันคิด แยกกันทำ ร่วมกันขาย” ใครมาศึกษาดูงานที่บ้านพ่อเลี่ยมแล้ว อยากได้

ต้นไม้พันธุ์อะไร ถ้าที่บ้านไม่มีหรือมีไม่พอ ก็
จะแนะนำให้ไปซื้อที่สมาคมในกลุ่ม

อย่างไรก็ตาม ในการทำงานเผยแพร่
ความรู้ แม้พ่อเลี่ยมอยากให้นำไปทำตาม
แต่มีแค่เพียง 10 เปอร์เซ็นต์เท่านั้นที่ได้ทำจริง
อุปสรรคสำคัญประการหนึ่งพ่อเลี่ยมคิดว่า
มาจากการที่ชาวบ้านยังไม่ได้เปลี่ยนความคิด
โดยเฉพาะวิธีคิดในการพึ่งตนเอง ทำให้เกิด
ความแตกสลายของการรวมกลุ่มได้ง่าย
ดังนั้นการให้ความรู้อย่างเดียวไม่พอ ต้องนำ
ปฏิบัติเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมด้วย

สำหรับพ่อเลี่ยมความสำเร็จที่ได้รับ
นอกจากความสุขของครอบครัวที่มาจาก
ลูกคนโตเรียนจบด้านเกษตร คนเล็กเรียนจบ
แพทย์แล้ว ยังมีความสุขจากการทำให้สังคม
รอบข้าง ทั้งชุมชนและสังคมโดยรวมมีความ
อยู่เย็นเป็นสุข ทำให้ธรรมชาติได้ฟื้นกลับมา
อีกครั้ง ในสวนป่าของพ่อเลี่ยมมีต้นไม้กว่า
500 สายพันธุ์ เมื่อเข้าสู่ฤดูฝน มีทั้งหน่อไม้ เห็ด
สารพัดชนิดที่พ่อเลี่ยมไม่เคยหวง ชาวบ้าน
ทุกคนสามารถมาเก็บหาไปกินได้

ตอนนี้ลูกๆ ทั้งสองได้มาช่วยพ่อเลี่ยม
ทำสวน ครอบครัวได้อยู่กันพร้อมหน้า
อีกทั้งยังได้ร่วมกันทำดีเผยแพร่แบ่งปัน
ความรู้ให้แก่ผู้อื่น พ่อเลี่ยมบอกว่า สิ่งเหล่านี้
จะเป็นประจักษ์พยานที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน
คนจะรู้จะเห็นว่าการทำเกษตรแบบนี้สร้าง
ความสุขได้อย่างไร

พ่อเลี่ยมบอกว่าทุกวันนี้ มีคนหลาย
กลุ่มที่เริ่มสนใจวิถีทางนี้ แต่การจะทำให้
สำเร็จได้นั้นไม่ใช่เรื่องง่าย ความสำเร็จของเรา
อาจง่ายกว่าสำเร็จของชุมชน สังคม ดังนั้น
สำหรับพ่อเลี่ยมความสำเร็จจึงมาจากการที่
คนในครอบครัวเห็นร่วมกันในการใช้ชีวิตแบบ

พอเพียง ส่วนความสำเร็จของชุมชนก็มาจากการที่คนในชุมชนนำไปปฏิบัติ เกิดเป็นการ
รวมกลุ่ม และเห็นผลดีร่วมกันนั่นเอง

ปัจจุบันมีกิจกรรมตามฤดูกาลภายใน
สวนออนซอน จากการเปิดให้บุคคลทั่วไป
เข้ามาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สอนตั้งแต่ 1 คน
เป็นต้นไป เป็นกิจกรรมตามฤดูกาล เช่น
ฤดูฝนสอนทำนา ปลูกต้นไม้ ขยายพันธุ์พืช
ฤดูแล้ง สอนตัดแต่งกิ่งไม้ในสวน เผาถ่าน
ทำน้ำตาลอ้อย

อีกประมาณ 4-5 ปีข้างหน้า ที่นี้จะ
ทำบ้านพักแนวธรรมชาติจากไม้ที่ปลูกไว้ใน
สวนออนซอนเอง ขนาดพักได้ 1-2 คน/หลัง
รองรับแขกกลุ่มละ 10 คนต่อเดือน เพื่อให้
เห็นภาพการพึ่งตนเองภายในพื้นที่ในเรื่องของ
ที่อยู่อาศัย สอนปลูกผัก และอื่นๆ ตามความ
สนใจ

นี่คือภาพของความสุขภายในสวน
แห่งนี้ ที่รอผู้สนใจไปเรียนรู้ร่วมกัน